

EVALUACE PREVENTIVNÍCH AKTIVIT NA TANEČNÍ SCÉNĚ

Anotace studie

Zpracoval Viktor Mravčík 13.8.2003

Obsah:

1	VÝCHODISKA	1
2	CÍLE STUDIE	4
3	CÍLOVÉ SKUPINY	4
4	METODIKA	4
4.1	OBLAST 1.....	4
4.2	OBLAST 2.....	5
5	ROZSAH STUDIE	6
6	ORGANIZACE STUDIE	6
6.1	KOORDINACE A PŘÍPRAVNÁ FÁZE	6
6.2	SBĚR DAT	6
6.3	KVANTITATIVNÍ VYŠETŘOVÁNÍ TABLET	6
6.4	ANALÝZA DAT	6
6.5	PERSONÁLNÍ NÁROKY	6
6.6	PŘÍSTROJOVÉ NÁROKY	6
7	HARMONOGRAM STUDIE	7
8	ROZPOČET	7
9	ODKAZY	7

1 Východiska

Historie a sociální kontext taneční scény v Evropě a USA jsou dostatečně popsány, stejně jako spojení taneční scény s užíváním drog, viz mimo jiné (Calafat et al. 1998; Calafat et al. 2003; Calafat et al. 1999; Calafat et al. 2001; Calafat, 2000; EMCDDA, 2002a; Weir, 2000). Uživatele drog na taneční scéně lze nejspíše popsat jako rekreačního (občasného) současného uživatele různých substancí. Nejfrekventovaněji užívanými drogami návštěvníků tanečních akcí jsou alkohol a nikotin, následovaný cannabisem a extází; dále následují v různém pořadí dle studií amfetamin, LSD, kokain, heroin (Calafat et al. 2003; Gross et al. 2002; Tossmann et al. 2001; Winstock et al. 2001a). Taneční drogy jsou chemicky různorodou skupinou, mimo MDMA a jejich analogů, výše jmenovaných amfetaminů a LSD jsou na taneční scéně etablovány s různou frekvencí také GHB, ketamin, poppers; z toho jen ketamin je distribuován také ve formě tablet vypadajících jako extáze. Většina uživatelů tanečních drog jsou typicky socializovaní mladí lidé ve věku 15 – 30 let nenaplňující znaky problémového užívání drog (Winstock et al. 2001b; Calafat, 2000; EMCDDA, 2002a; Tossmann et al. 2001).

V České republice proběhla v r. 1998 -2000 terénní studie jako součást multicentrické studie z r. 1998 – 2000 (Csémy et al. 2000). Dotazníkové šetření prostřednictvím mládežnického časopisu a internetu proběhlo v r. 2000 (Kubů et al. 2000), podobné probíhá ve spolupráci s NMS v r. 2003.

V oblasti monitorování rekreačního užívání zejména tanečních drog byl NMS v r. 2002 (a dále v r. 2003 je) koordinován sběr dat o návštěvnicích tanečních akcí prostřednictvím organizací provádějících zde preventivní a harm reduction aktivity, zejména OS Podané ruce Brno (Valnoha and Mravčík, 2003). K dispozici jsou také nepublikované výsledky monitorování klientů poskytovaných služeb tímto sdružením (Valnoha, 2001; Valnoha and Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003).

Otázka dlouhodobého zdravotního rizika užívání extáze (především neurotoxicita) není definitivně vyřešena, viz např. (EMCDDA, 2002a; Weir, 2000).

Dobře zmapována jsou akutní rizika užití extáze včetně tzv. falešné extáze (fake ecstasy), která obsahuje jiné nebezpečnější substance než MDMA a její analoga, v kontextu prostředí tanečních akcí. Těmito riziky jsou především přehřátí (tepelný šok) a dehydratace způsobené excesivním tancem v přeplněných a špatně větraných prostorách, úrazy, dopravní nehody při cestě domů, vynucený sex, otravy falešnou extází, to vše v kombinaci s ostatními drogami, především alkoholem (EMCDDA, 2002a; Calafat et al. 2001; Weir, 2000). Tyto faktory byly příčinou několika desítek náhlých úmrtí návštěvníků tanečních akcí, především ve Velké Británii, viz přehled např. v (Winstock et al. 2001b; Weir, 2000). Faktory prostředí, omezující tato krátkodobá zdravotní rizika, jsou považovány za stejně významné nebo významnější, než preventivní a harm reduction aktivity vůči uživatelům tanečních drog (Winstock et al. 2001b). Některé země přijaly opatření, která zvyšují bezpečnost tanečních akcí, ve formě průvodců či manuálů, které jednotlivá rizika a metody jejich redukce podrobně popisují (Home office et al. 2002; Ministry of Health, New Zealand, 1999). Zejména se jedná o prevenci přeplnění prostoru, dostatečné větrání a ochlazování tanečnicků, přítomnost odpočinkové zóny (chill-out), dostupnost nealkoholických nápojů (vody), kvalitní a přiměřené kontroly návštěvníků při vstupu na akci, technické zabezpečení aparatury, volné únikové východy a v neposlední řadě přítomnost preventivních a harm reduction aktivit na tanečních akcích.

Co se týče těchto preventivních a harm reduction aktivit, typicky je v Evropě poskytují nestátní organizace (některé z nich vzniklé z popudu samotných účastníků tanečních akcí jako svépomocné); poskytují především informace o rizicích tanečních drog formou tištěných materiálů a poradenských pohovorů přímo na tanečních akcích. Některé z nich dále na akcích distribuují kondomy, injekční materiál, vodu a potraviny, poskytují krizové poradenství. Mnohé z nich provozují internetové stránky včetně internetového poradenství (EMCDDA, 2001). Většina z nich poskytuje také kvalitativní či kvantitativní testy tablet extáze, jako metodu identifikace nebezpečných a neočekávaných látek a jako metodu zvyšující kontakt s návštěvníky tanečních akcí (9 z 11 projektů v rámci citované studie EMCDDA).

Podobná je situace i v ČR, kde v r. 2002 podle dostupných informací existovalo 12 organizací provádějících preventivní a harm reduction aktivity na tanečních akcích (typicky distribuce informačních materiálů, poradenství, kvalitativní testy) (Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003; Miovský, 2003). Leadrem těchto aktivit je OS Podané ruce, které provozuje i internetovou stránku včetně poradny (www.extc.cz).

Co se týče provádění testů přímo na tanečních akcích (on-site), existuje shoda, že tyto aktivity zvyšují kontakt s uživateli tanečních drog a tím usnadňují preventivní působení (EMCDDA, 2001; EMCDDA, 2002a). Co se týče poskytování informací o složení tablet, existují pochybnosti o vlivu těchto informací na změnu postojů uživatelů jak k užití nebezpečnějších tablet, tak k užití tablet obsahujících MDMA a její analoga (Winstock et al. 2001b). Spolehlivé informace o složení tablet extáze poskytují chromatografické metody, z nichž prakticky jen vysokotlakou kapalinovou chromatografií je možno použít na místě taneční akce (např. rakouský CheckIt!) (Winstock et al. 2001b; EMCDDA, 2001). Vzhledem k vysokým nákladům a nezbytné přítomnosti kvalifikovaného personálu je její masové rozšíření problematické. Barevné

kvalitativní testy za použití Marquisova a Meckeova činidla jsou považovány za nepřesné a subjektivní, s možností vzniku pocitu falešného bezpečí na straně uživatele (Winstock et al. 2001b). Přesto jsou doporučovány vzhledem k nízkým nákladům a se zohledněním jejich nevýhod v informaci pro uživatele jako vhodné při použití na tanečních akcích (EMCDDA, 2001). V kombinaci s další identifikací znaků tablety a v kombinaci s přesnou kvantitativní analýzou tablet jsou vhodné pro konstrukci databáze tablet (např. holandský DIMS). Databáze vyšetřených tablet na stejném principu je v ČR vedena ústavem farmakologie 3. LF UK (www.lf3.cuni.cz/drogy).

Proaktivní přístup - monitorování drog a jejich uživatelů na taneční scéně včetně vedení databází tablet jsou významné i pro tzv. Early warning system EU (EMCDDA, 2002b; Griffiths et al. 2000).

Co se týče legálnosti testování tablet extáze na tanečních akcích, situace je v evropských zemích více-méně nejasná, v některých zemích je testování oficiální součástí protidrogových strategií a má podporu příslušných autorit - včetně policie a státních zastupitelství (EMCDDA, 2001). V České republice naráží testování na negativní postoj Ministerstva vnitra (Ministerstvo vnitra ČR, 2003; Gross, 2003), který respektuje stanovisko INCB a ve kterém se praví, že „testování syntetických drog na tanečních akcích nestátními organizacemi je proti principům mezinárodních konvencí“ (INCB, 2003); některé z organizací čelily i trestním oznámením pro podezření ze spáchání trestného činu šíření toxikomanie (§188a TZ). Ani stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství se sídlem v Brně ze 17.října 2002 (Nejvyšší státní zastupitelství, 2002) nepřineslo podstatnou změnu náhledu Ministerstva vnitra na tyto aktivity.

Evaluace preventivních a harm reduction aktivit na taneční scéně je relativně novým fenoménem. Prakticky proběhly jen evaluace procesu rakouského CheckIt!, švýcarského Pilot-E a německého Mind Zone (EMCDDA, 2001). Aktuálně byla publikována evaluační studie intervencí spojených s testováním tablet v Amsterdamu, Hannoveru a Vídni (Benchop et al. 2002). Studie konstatuje, že v oblasti primární prevence služby testování tablet: velmi pravděpodobně nerozšiřují okruh uživatelů extáze, odstrašují potenciální uživatele extáze od prvního užití a demystifikují syntetické drogy. Dále studie konstatuje, že v oblasti sekundární prevence služby testování tablet: umožňují pracovníkům kontakt a komunikaci s jinak nekontaktovatelnými uživateli drog, vedou k lepší informovanosti uživatelů drog a zdravotně méně rizikovému chování a vytvářejí prostředí, kde varování o nebezpečných substancích jsou vnímána jako důvěryhodnější a přijatelnější.

Evaluace (dlouhodobých) výsledků preventivních a harm reduction aktivit vůči uživatelům drog na taneční scéně nebyla publikována, stejně jako vědecká evaluace faktorů prostředí na tanečních parties.

RVKPP v říjnu 2002 zřídila Pracovní skupinu „Prevence zneužívání syntetických drog“. Sešla se celkem pětkrát v období od listopadu 2002 do května 2003. Úkolem pracovní skupiny byla analýza současné situace a návrh vhodných opatření v oblasti užívání syntetických drog typu extáze (MDMA) a dalších látek užívaných v prostředí tanečních akcí (tanečních drog). Mezi jejími členy byli zástupci MZ, MS, MV, A.N.O., Společnosti pro návykové nemoci ČLS JEP, sRVKPP a 2 nezávislí odborníci z dané oblasti. Skupina se zaměřila na zhodnocení prospěšnosti a potřebnosti existujících aktivit, schválila materiály a doporučila zpracování výzkumného projektu zaměřeného na monitorování užívání legálních a nelegálních drog v prostředí tanečních akcí a na vyhodnocení efektivity preventivních aktivit v tomto prostředí. Skupina mj. zpracovala materiál Doporučený postup při provádění preventivních intervencí na tanečních akcích (Valnoha, 2003), jehož cílem je sladění dosavadních aktivit, uskutečňovaných zejména pracovníky terénních programů, se základními odbornými a legislativními kritérii v ČR. Mezi další výsledky skupiny patří materiál „Bezpečnější tanec“ shrnující hlavní doporučení k bezpečnější organizaci tanečních akcí (Zábranský and Kubů, 2003).

Skupina se shodla na prospěšnosti kvantitativních testů, ke shodě nedošlo v otázce kvalitativního testování na parties. Skupina doporučila Radě vlády realizaci výzkumného projektu, který preventivní a harm reduction aktivity zhodnotí. RVKPP na svém jednání v únoru

2003 pověřila vedoucího NMS zpracováním výzkumného projektu, jehož cíle jsou uvedeny v bodu 2.

2 Cíle studie

Usnesením RVKPP byly uloženy tyto cíle studie:

- mapování výskytu substancí na taneční scéně, zejména těch zvláště nebezpečných,
- mapování uživatelů tanečních drog (charakteristik, uživatelských zvyklostí a postojů),
- ověření účinnosti preventivních opatření a opatření harm reduction na tanečních akcích (informovanost návštěvníků o zdravotních rizicích a výskytu nebezpečných substancí, výskyt zdravotních komplikací),
- mapování a vyhodnocení zdravotnických intervencí na tanečních akcích,
- ověření vlivu opatření typu „bezpečnější tanec“ na bezpečnost a zdraví návštěvníků a dostupnost drog na tanečních akcích.

V praxi se tedy jedná o 2 výzkumné oblasti:

1. oblast: návrh a ověření nástrojů a metodiky sledování:

- uživatelů drog, jejich charakteristik, postojů k užívání drog a ke zdravotním a jiným rizikům,
- preventivních aktivit na taneční scéně, jejich cílů, aktivit, kvality poskytovaných služeb, cílových skupin, potřeb, plánů,
- výskytu drog na taneční scéně, schopnosti zachytit nebezpečné a neočekávané substance a schopnosti přispět do systému časného varování před nebezpečnými drogami.

2. oblast: návrh metodiky a provedení zhodnocení vlivu preventivních/protektivních faktorů, a to jak:

- preventivních aktivit na postoje a chování účastníků tanečních akcí, a to pokud možno včetně jejich dopadu v řádu několika měsíců, tak
- faktorů prostředí tanečních akcí a užívání drog na výskyt akutních zdravotních následků případně jiných nežádoucích příhod na akci.

3 Cílové skupiny

- Účastníci tanečních akcí a to jak klienti preventivních a harm reduction aktivit, tak účastníci, kteří tyto služby nevyužívají
- Pracovníci preventivních a harm reduction aktivit
- Organizátoři tanečních akcí
- Účastníci taneční akce se zdravotními komplikacemi
- Zdravotní služba účastníci se akce

4 Metodika

4.1 Oblast 1

Průřezová (cross-sectional) studie za použití dotazníků, semi-strukturovaných rozhovorů a ohniskových skupin. Dále bude sledován počet, charakteristiky a složení jednotlivých tablet

testovaných jak kvalitativně, tak kvantitativně. Z hlediska terminologie evaluací se v této oblasti jedná o sumativní neexperimentální evaluaci procesu.

S účastníky tanečních akcí bude vyplněn dotazník se základními socio-demografickými otázkami, standardními otázkami na užívání drog, zdroje drog, postoje k drogám a rizikům jejich užívání, výskyt nežádoucích komplikací po užití drog nebo v souvislosti s pobytem na taneční akci. Nezávisle budou sledovány 2 různé skupiny účastníků tanečních akcí – klienti preventivních aktivit a ostatní účastníci. Tento přístup umožní zjistit, zda existují rozdíly v základních charakteristikách mezi těmi, kdo danou službu využívají a těmi, kdo nikoliv. To také umožní odpovědět na otázku, zda monitorování klientů preventivních aktivit je dostatečné pro monitorování účastníků tanečních akcí jako celku. Dotazník s klienty preventivních aktivit bude administrovat pracovník preventivní aktivity, dotazník s jinými účastníky taneční akce budou administrovat nezávislí tazatelé A.

Pracovníkům organizací poskytujících preventivní a harm reduction aktivity bude na začátku průzkumu zaslán dotazník o základních charakteristikách a organizaci projektu, jeho cílech, cílových skupinách, aktivitách, personálním obsazení, intervenčních strategiích, způsobu provádění testů a jejich sdělování a uveřejňování, o způsobech vedení evidence o programu, případně o evaluacích programu, o budoucích plánech a očekáváních projektu. Na závěr studie proběhne ohnisková skupina pracovníků všech zúčastněných organizací na výše uvedená témata (v kontextu proběhlé studie a jejich předběžných výsledků).

Monitorování drog na taneční scéně (především tedy extáze) a jejího složení nelze docílit bez přesné laboratorní analýzy jejich obsahu, která je v podmínkách České republiky zatím možná pouze v chemické (stacionární) laboratoři. Určení pracovníci preventivních a harm reduction aktivit budou vybaveni příslušným povolením ke sběru vzorků z tablet, případně (v případě získání celé tablety) celých tablet a jejich odesláním k analýze do určené laboratoře. V závěru bude analyzován počet (podíl) tablet s vysokým obsahem MDMA či výskyt nebezpečných/neočekávaných substancí. Také bude možno zhodnotit shodu výsledku kvalitativní (on-site) analýzy s kvantitativní laboratorní analýzou. Dále bude zhodnocen přínos tohoto testování pro EWS v ČR i v mezinárodním kontextu. Pokud se objeví možnost kvantitativních vyšetření v mobilní laboratoři na tanečních akcích ještě před nebo v průběhu studie, budou její aktivity a výsledky taktéž zapojeny do studie.

4.2 Oblast 2

Jedná se o neexperimentální sumativní evaluaci výsledků s prvkem sledované - kontrolní skupiny.

Jako indikátory budou použity:

- Postoje uživatelů k užití tablety s vysokým obsahem MDMA a tablety s obsahem nebezpečných/neočekávaných látek, a to jak hypotetické postoje, tak faktické zkušenosti s těmito situacemi. Jako prvek k prospektivnímu sledování navrhujeme zařadit možnost telefonického/e-mail/internetového kontaktu pro administraci uvedených otázek v době 3 měsíců po odběru základního dotazníku/interview. Tyto údaje budou sledovány jak ve skupině klientů preventivních aktivit, tak ve skupině ostatních účastníků taneční akce. Ve skupině klientů preventivních aktivit bude sběr údajů provádět nezávislý tazatel B, ve skupině ostatních účastníků nezávislí tazatelé A.
- Výskyt zdravotních komplikací u účastníků taneční akce. Tyto údaje bude sbírat zdravotní služba přítomná na akci, a to včetně faktu, zda dotyčný pacient byl či nebyl klientem preventivní aktivity na taneční akci. Budou sbírány údaje o druhu, příčinách a mechanismech vzniku zdravotních komplikací. Po skončení akce provede nezávislý tazatel B strukturovaný rozhovor/ohniskovou skupinu se členy zdravotní služby.
- Výskyt jiných nežádoucích příhod na akci – rvačky, obtěžování, výskyt zjevně intoxikovaných osob, výskyt kandidátů přehřátí atd. Bude sledovat nezávislý tazatel C.

- Faktory prostředí taneční akce - přeplnění prostoru, teplota, vlhkost na tanečním parketu, odpočinková (chill-out) zóna, dostupnost nealkoholických nápojů (vody), kontroly při vstupu na akci, technické zabezpečení aparatury, únikové východy. Bude sledovat nezávislý tazatel C. Po skončení akce provede strukturovaný rozhovor o průběhu akce s organizátorem akce (či ohniskovou skupinu s organizátory). Jak výskyt zdravotních komplikací, tak výskyt jiných nežádoucích příhod bude sledován v závislosti na faktorech prostředí taneční akce.

5 Rozsah studie

Minimálně 15, maximálně 24 tanečních akcí.

Celkem soubor minimálně 600 uživatelů nevyužívajících preventivní služby, očekávaná velikost souboru klientů využívajících služby bude upřesněna.

6 Organizace studie

6.1 Koordinace a přípravná fáze

NMS (či jiný koordinátor studie) ve spolupráci s radou studie (odborníci na problematiku taneční scény a evaluací, zástupce preventivní aktivity, zástupce organizátorů tanečních akcí – nejlépe s mandátem APETH – Asociace pořadatelů elektronické taneční hudby, zástupce zdravotní služby, mezinárodní odborník se zkušeností v oblasti evaluací aktivit na taneční scéně).

6.2 Sběr dat

Dotazníky s klienty preventivních aktivit – pracovníci preventivních aktivit.

Dotazníky o jiných účastnících taneční akce – 2 nezávislí tazatelé A.

Dotazníky o preventivních aktivitách a ohnisková skupina s pracovníky preventivních aktivit – NMS (či jiný koordinátor studie).

Data o výskytu drog a jejich složení – pracovníci preventivních aktivit, určená laboratoř.

Data o hypotetických postojích uživatelů v případě informace o složení tablety – nezávislý tazatel B ve skupině klientů preventivních aktivit, nezávislí tazatelé A ve skupině jiných účastníků taneční akce.

Výskyt zdravotních komplikací – zdravotní služba a tazatel B (rozhovor se zdravotní službou).

Výskyt nežádoucích příhod a sběr informací o faktorech prostředí taneční akce – nezávislý tazatel C.

6.3 Kvantitativní vyšetřování tablet

Určená laboratoř na základě neformálně již zavedených mechanismů (ústav farmakologie 3. LF UK ve spolupráci s Kriminologickým ústavem)

6.4 Analýza dat

NMS ve spolupráci s radou studie.

6.5 Personální nároky

3 čtyřčlenné týmy nezávislých tazatelů.

5 organizací provádějících preventivní a harm reduction aktivity na taneční scéně.

6.6 Přístrojové nároky

6 diktafonů, 3 měřiče teploty a vlhkosti.

7 Harmonogram studie

Přípravná fáze, příprava nástrojů, definitivní dokončení metodologie, příslušná povolení a schválení, zaškolení tazatelů a účastníků studie – 8 měsíců.

Průběh studie – 1 rok.

Analýza výsledků – 6 měsíců.

Celkem – 26 měsíců

8 Rozpočet

Příprava studie – 200 tis. Kč

Průběh studie – 800 tis. Kč (30 tis. na jednu taneční akci)

Analýza studie – 200 tis. Kč

Celkem – 1200 tis. Kč (v rozpočtu nejsou započteny náklady na kvantitativní analýzu drog a přístrojové vybavení)

9 Odkazy

Benchop, A., Rabes, M. and Korf, DJ. (2002) Pill testing, ecstasy and prevention - A scientific evaluation in three European cities (Amsterdam, Hanover and Vienna). Amsterdam: Rozenberg publishers.

Calafat, A. EMCDDA, (Ed.) (2000) Reviewing the prevention of recreational drug use. Luxembourg: EMCDDA.

Calafat, A., Bohrn, K., Juan, M., Kokkevi, A., Maalsté, N. and et al. (1999) Night life in Europe and recreative drug use: Sonar 98. Palma de Mallorca: Irefrea.

Calafat, A., Fernández, C., Juan, M., Bellis, MA., Bohrn, K. and et al. (2001) Risk and control in the recreational drug culture. Sonar project. Palma de Mallorca: Irefrea.

Calafat, A., Fernández, C., Montserrat, J., Anttila, AH., Ruth, A., Bellis, MA. and et al. (2003) Enjoying the nightlife in Europe. The role of moderation. Palma de Mallorca: Irefrea.

Calafat, A., Stocco, P., Mendes, F., Simon, J., van de Wijngaart, G., Sureda, P. and et al. (1998) Characteristics and social representation of ecstasy in Europe. Palma de Mallorca: Irefrea.

Csémy, L., Sovinová, H. and Komárek, J. (2000) Drogy a taneční scéna (Drugs and the Drug Scene). Praha: Státní zdravotní ústav.

EMCDDA (2001) An inventory of on-site pill-testing interventions in the EU. Lisbon: EMCDDA.

EMCDDA (2002a) Drugs in focus: Recreational drug use - a key EU challenge. *Drugs in focus* 6,

EMCDDA (2002b) Early-warning system on new synthetic drugs, guidance on implementation. Lisbon: EMCDDA.

Griffiths, P., Vingoe, L., Hunt, N., Mounteney, J. and Hartnoll, R. (2000) Drug information systems, early warning, and drug trends, can drug monitoring systems become more sensitive to emerging trends in drug consumption? *Subst Use Misuse* 35, 811-844.

Gross, S.R., Barrett, S.O., Shestowsky, J.S. and Pihl, R.O. (2002) Ecstasy and drug consumption patterns: a Canadian rave population study. *Canadian Psychiatry* 47, 546-551.

Gross, S. (2003) Dopis místopředsedovi vlády ČR PhDr. Petru Marešovi č.j. OP-583/2003. Praha: Mgr. Stanislav

Gross, ministr vnitra.

Home office, London Drugs Policy forum and Release (2002) Safer clubbing. London: Home office.

INCB (2003) Zpráva o misi INCB v ČR ve dnech 10.- 12.3.2003 (INCB-PSY 188/03). Vídeň: INCB.

Kubů, P., Křížová, E. and Csémy, L. (2000) Anketa Semtex Dance 2000. *Tripmag* 4, 24-30.

Notes: <http://www.drogmem.cz/html/projekty/anketa.htm>

Ministerstvo vnitra ČR (2003) Stanovisko MV a Policie ČR k testování tablet extáze. *Tiskový servis Odboru prevence kriminality MV, srpen 2003, výběr*

Ministry of Health, New Zealand (1999) Guidelines for safe dance parties. Wellington: Ministry of Health, New Zealand.

Miovský, M. (2003) Extáze (MDMA) a její postavení na současné rekreační drogové scéně. Staré Splavy:

Konference "Hygienická služba a problematika drogových závislostí".

Notes: ústní sdělení

Nejvyšší státní zastupitelství (2002) Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možné trestní zodpovědnosti při testování drogy "extáze" nestátními organizacemi zabývajícími se preventivní činností v boji proti drogám 26/2002. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (2003) Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v r. 2002. Praha: Úřad vlády ČR.

Notes: v tisku

Tossmann, P., Boldt, S. and Tensil, M.D. (2001) The use of drugs within the techno party scene in European metropolitan cities. *Eur Addict Res.* 7, 2-23.

Valnoha, Jiří. Užívání drog na taneční scéně v Brně. 2001.

Notes: nepublikováno (unpublished)

Valnoha, J. (2003) Doporučený postup při provádění preventivních intervencí na tanečních akcích. Praha:

Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

Notes: materiál pracovní skupiny pro prevenci zneužívání syntetických drog

Valnoha, J. and Mravčík, V. (2003) Užívání drog a zdravotní následky na tanečních akcích. Anonymous

Notes: Průběžná analýza dat z dotazníků na tanečních akcích, NMS (preliminary analysis of the questionnaire survey in the dance parties, Czech NFP)

Valnoha, J. and Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (2003) Monitorování účastníků

kontaktovaných programy harm reduction na tanečních parties. Anonymous

Notes: nepublikováno

Weir, E. (2000) Raves: a review of the culture, the drugs and the prevention of harm. *CMAJ* 162-175.

Winstock, A.R., Griffiths, P. and Stewart, D. (2001a) Drugs and the dance music scene: a survey of current drug use patterns among a sample of dance music enthusiasts in the UK. *Drug Alcohol Depend.* 64, 9-17.

Notes: sanon clanky - 2.

Winstock, AR., Wolff, K. and Ramsey, J. (2001b) Ecstasy pill testing: harm minimization gone too far? *Addiction* 96, 1139-1148.

Zábranský, T. and Kubů, P. (2003) Program „bezpečnější tanec“. Praha: Sekretariát Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

Notes: materiál pracovní skupiny pro prevenci zneužívání syntetických drog